DE KERK.

EN

LEER- EN LEESBOEKJE

VOOR DE

MIDDELSTE KLASSE

DER

SCHOLEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
J. OOMKENS J.Zoon.
1853.

OK2
Hem.K

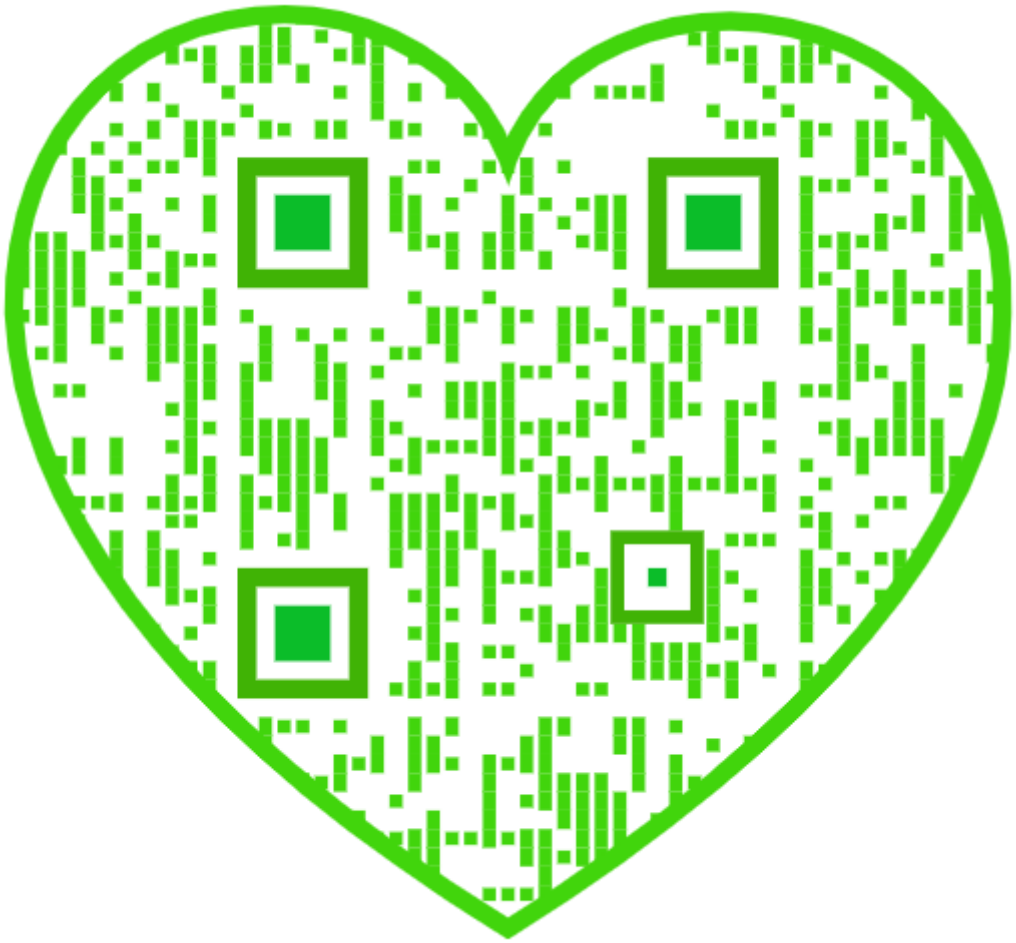

199
1391
OK2
Hem.K

DE

KERK.

EEN

LEER- EN LEESBOEKJE

VOOR DE

MIDDELSTE KLASSE

DER

SCHOLEN.

STADSBIBLIOTHEEK & LEESZAAL HAARLEM
J 1384

TE GRONINGEN, BIJ
J. OOMKENS. J. Zoon.
1853.

VOORBERIGT.

De onderwerpen, welke in dit boekje, in den geest van mijne vorige stukjes: Onze Woonplaats, Naar Buiten, De Huiskamer, *en* De Taalvriend, *alle leesboekjes voor de middelste klasse der scholen, reeds bij herhaling gedrukt, en bij den uitgever dezes in het licht verschenen, behandeld worden, behooren tot het gebied der openbaring en der godsdienst.*

Ik heb de stof weder op eene eigenaardige wijze trachten te bewerken. Ik heb de kinderen hier bekend gemaakt met onderwerpen en zaken, die in ieder Christelijk gezin de belangstelling in hooge mate trekken, en aldus ook de aandacht der kin-

deren meer dan gewoon bezig houden. — Mogten zij er door tot eerbied en ontzag voor het hoogste Wezen vervuld worden, en mogten die ernstige zaken diepen indruk achterlaten.

En daarmede, Lezer en Gebruiker, heil!

1 Junij 1853. S.

DE GODSDIENSTOEFENING.

Ik ga ter kerk. 't Is een heilige dag, een dag, geheel aan de dienst des Heeren toegewijd. 't Is een dag, meer dan andere dagen bestemd tot openlijke en gemeenschappelijke Godsvereering.

De klok luidt, de klok luidt bij herhaling, opdat niemand onkundig zij van den dag des Heeren. Zij roept het volk naar het kerkgebouw. Zij kondigt aan, dat het uur der godsdienstoefening aankomt, en ten laatsten male, dat het reeds aangekomen is.

Ieder, wiens gezondheid en omstandigheden het gedoogen, gaat ter kerk. Mannen, vrouwen en kinderen gaan naar Gods huis. Ouden van dagen, grijsaards en jongelingen, jongelingen en maagden volgen elkander in het opgaan naar den tempel des Heeren.

In vrome stemming, na het verrigten van het morgengebed, gaan zij statig tempelwaarts. Jon-

gelingen en maagden, knapen en meisjes schijnen hunne dartelheid te vergeten, bij het naderen van het huis des Heeren. Grijsaards en gebrekkigen schijnen hunne krachten te herkrijgen, zoodra zij den voet op den drempel van Gods huis zetten.

Met het kerkboek in de hand of den bijbel onder den arm, gaan alle opwaarts om zich in bijzondere gemeenschap met God te stellen, zich met heilige overpeinzingen bezig te houden, en om God gemeenschappelijk te eeren en te dienen.

Eindelijk naderen de geloovigen opeenvolgend het Godsgebouw. Zij treden binnen en begeven zich naar hunne plaatsen en nemen die in bezit. De mannen ontblooten hunne hoofden vóór zij plaats nemen. Zij doen staande hun gebed en danken God voor het voorregt, dat zij genieten. Zij danken God, dat zij ter kerke kunnen gaan en zich met de gemeente in gebeden en loftangen ter eere van God mogen vereenigen. Zij loven en prijzen den Heere, dat zij gestemd ten goede dit heiligdom mogen betreden. Zij bidden God om zegen op dit werk, en bevelen zich in Zijne bescherming en genade

aan. De vrouwen volgen in gebed en dankzegging dit voorbeeld, en kinderen stamelen met gevouwen handen in eerbiedige woorden ook hun gevoel voor God uit.

De statige toonen van het orgel en het plegtige gezang laten zich onverwijld hooren, om de godsdienstige stemming te verhoogen. Het uur begint te naderen, dat de leeraar zal binnen treden en de godsdienstoefening verder zal leiden — daarom houden het gezang en de orgeltoonen op.

De voorlezer leest een gedeelte uit Gods woord voor, om de toehoorders tot het Godsdienstwerk voor te bereiden. Hij leest onder andere op eenvoudige en ongekunstelde wijze:

Een nieuw gebod geef ik u / dat gij elkander liefhebt; gelijk ik u lief gehad heb / dat ook gij elkander liefhebt.

Hieraan zullen zij alle bekennen / dat gij mijne discipelen zijt / zoo gij liefde hebt onder elkander.

Mijne kinderen! laat ons niet liefhebben met het woord / noch met de tong / maar met de daad en waarheid.

En indien gij leent dengenen / van welken gij hoopt weder te ontvangen / wat dank hebt gij? Want ook de zondaars leenen den zondaars / opdat zij even gelijk weder mogen ontvangen.

Maar ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent hen / die u vervloeken; doet wel dengenen / die u haten; en bidt voor degenen / die u geweld doen / en die u vervolgen.

En Jezus zeide: Vader! vergeef het hun: want zij weten niet / wat zij doen.

De leeraar treedt het kerkgebouw binnen, ouderlingen en diakenen volgen hem. De leeraar buigt zich neder, voor dat hij den kansel betreedt. Hij ontboezemt zijn hart voor God, voor den troon der Genade.

In eerbiedige houding, in eenvoudige en nette kleeding treedt hij voor het oog der gemeente op. De godsdienstoefening neemt een' aanvang. Met gevouwen handen en het oog ten hemel geslagen spreekt hij nu met luider stemme: *U, o Groote en Barmhartige Vader der menschen zij deze*

godsdienstoefening toegewijd. Uw zegen vergezelle ons en zij ons nabij. O! dat dit godsdienstwerk rijke vruchten moge dragen en gezegend zijn, en dat het iets moge toebrengen tot heil van onsterfelijke zielen!

De gemeente zingt daarop Gezang 91 vers 1.

Wij wijden, gunstrijke Opperheer!
Deez' feestdag aan uw dienst en eer:
Heb dank! uw god'lijk welbehagen
Vergunt ons rust van bezigheên,
En roept ons, om aan U alleen
Godsdienstige offers optedragen;
Verhef ons hart nu boven 't stof,
En stem het, Heere! tot uw lof.

Met een kort woord stemt de leeraar zijne hoorders tot gebed en dankzegging. Hij bidt en dankt, en dankt en bidt. Hij roemt Gods goedheid en genade. Hij prijst den Zoon des eeuwigen. Hij draagt onze nooden en behoeften aan God op. Hij roemt de weldaden door ons genoten; en beveelt ons in Gods genadige bescherming aan. Hij bidt voor vaderland en koning, voor regenten der provincie en der gemeente, voor het

welzijn van het gewest en de gemeente. Hij smeekt voor zieken en bedrukten, hij dankt voor de herstelling van kranken, die nu op nieuw weder ter kerke mogten gaan. Hij bidt voor hen, die verhinderd werden, met de gemeente te kunnen opgaan; hij bidt voor hen, die opzettelijk onze godsdienstoefening verzuimen; ja, hij bidt, op het voorbeeld van Jezus, voor de vijanden.

Andermaal zingt de gemeente een vers:

's Heeren goedheid kent geen palen;
God is regt, dus zal Hij door
Onderwijzing hen, die dwalen,
Brengen in het regte spoor;
Hij zal leiden 't zacht gemoed
In het effen regt des Heeren;
Wie Hem ned'rig valt te voet,
Zal van Hem zijn wegen leeren.

De leeraar opent nu het bijbelboek. Dit maal kiest hij uit deze onuitputtelijke bron tot het onderwerp zijner godsdienstige toespraak: *God is liefde.*

Voor dat hij zijne toespraak aanvangt, beveelt hij den nood der armen aan, en de belangen van de openlijke eeredienst. Nu in het bijzonder die der gemeente. Anders beveelt hij ook wel met geen' minderen aandrang de behoeften van andere gemeenten en kerken aan, zelfs wel eens van die buiten het vaderland. Och, bij eigene behoeften moeten wij den nood der armen elders niet vergeten. Het is zulk eene heerlijke uitdrukking van een godsdienstig gestemd hart. Gods liefde omvat al het geschapene, en wij, die naar Gods beeld geschapen zijn, och! laten wij onze liefde ook zoo verre uitstrekken, als mogelijk is!

De diakenen gaan nu door de kerk en ontvangen van allen grootere en kleinere gaven. Het halve centje van de weduwe wordt bij het zilver en het goud van den rijke gevoegd, om liefde uit te oefenen. Die gaven dienen om aan weduwen en weezen, om aan armen en nooddruftigen voedsel en deksel, huisvesting en verpleging te verschaffen. Het penningske van den arme komt zelfs te stade, en hij kan daardoor ook nog iets toebrengen, om zijne naasten te voeden en te verkwikken. Wie zijn onze naasten? Wie zijn ons het naaste?

Die penningen dienen verder om het kerkgebouw in behoorlijken staat te houden, om de kerkelijke bedienden te verzorgen, en om aan de eeredienst gepasten luister bij te zetten.

De Evangeliedienaar gaat onderwijl voort met zijne toespraak. Het inzamelen van de liefdegaven verhindert de hoorders niet. Het gaat zoo stil en ongemerkt toe.

Hij spreekt over Gods liefde: dit was het onderwerp van zijne toespraak. Die liefde blijkt uit de schepping Gods, uit al het geschapene. Zij blijkt uit zon, maan en sterren, uit dieren, planten en gewassen. Zij is verder blijkbaar uit den mensch zelven, uit den mensch, welke naar het beeld van God is geschapen.

Wij ondervinden die liefde dagelijks. Ouders en leermeesters, vrienden en vriendinnen zijn blijken van Gods liefde. Het bezit van den besten schat, dat van den bijbel, is een blijk van de liefde Gods. Het belijden van de ware godsdienst is een blijk van Gods ondoorgrondelijke liefde. Het rustig, vreedzaam en ongestoord uitoefenen

der godsdienst is mede een blijk van Gods Vaderliefde.

Maar het grootste liefdewerk van God ontwaren wij in de zending van zijnen Zoon op aarde. Dat is het onbegrijpelijkste liefdewonder. Uit liefde tot de menschen onderging Jezus Christus leed en verguizing en smart. Uit liefde tot de zondaren stierf hij den martelddood. O, die liefde gaat het begrip der menschelijke liefde verre, oneindig verre te boven.

Dit zijn eenige korte trekken uit des leeraars toespraak. Nu beantwoordt hij de vraag: waartoe moet ons dit opwekken? Die liefde moet ons opwekken tot wederliefde, tot liefde jegens ons zelven, tot liefde des naasten, tot liefde van God en Christus.

Het slotwoord, dat ik mij bijna woordelijk herinner, was dit:

Broeders en Zusters! hebt God bovenal lief en zijnen Zoon Jezus Christus. Toont die liefde door de gemeenschap van God dagelijks te zoeken. Tracht door gebed en dankzegging iederen dag in omgang met God te treden. Gaat in uwe binnenkamer en ontsluit daar uw hart voor God. Knielt daar neder, en brengt uwe nooden en

behoeften voor den troon der Genade. Bidt om hetgeen gij behoeft, maar bovenal om het heil van uwe onsterfelijke ziel. Dankt Hem vooral de weldaden, die gij geniet. Dankt Hem bovenal voor dit voorregt, dat gij dagelijks met Hem in gemeenschap kunt treden. Dankt Hem vurig, dat gij geleerd hebt, Hem te kunnen danken. Dankt Hem voor de hulp en ondersteuning, die gij ondervindt in het betrachten van het goede, in het streven naar volkomenheid en Godzaligheid.

Er zal eene doopsplegtigheid plaats hebben, vóór dat de godsdienstoefening eindigt. De leeraar laat de doopelingen voor zich komen. Toevallig zijn het een bejaarde en een zuigeling, aan wie dat sakrament des nieuwen verbonds zal toegediend worden.

De ouders leggen de belofte af, dat zij het kind in de vreeze des Heeren zullen opvoeden. De bejaarde belooft voor het oog der gemeente, dat hij volharden zal in zijne belijdenis der waarheid, en dat hij naar de voorschriften van het Evangelie zal leven.

Daarop verlaat de leeraar den kansel. Eerbiedige stilte vervult het gansche kerkgebouw en men hoort zelfs geen' ademtogt. En terwijl de Godsgezant het voorhoofd van iederen doopeling met water besprenkelt, spreekt hij met klem en nadruk deze woorden, naar het bevel van Christus, uit:

Ik doop u in den naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes. Amen.

De gemeente heft hierop, eenvoudig en ongekunsteld het gezang aan:

Dat 's Heeren zegen op U daal',
Zijn gunst uit Zion u bestraal'!
Hij schiep 't heelal, zijn' naam ter eer.
Looft, looft dan aller Heeren Heer!

De leeraar beklimt op nieuw den kansel, en ontsluit zijn gemoed in eene hartelijke bede voor de ouders van het gedoopte kind. Hij smeekt God om hulp voor de ouders in de opvoeding

van dit kind. Hij smeekt God, dat het Hem behage, dat dit kind tot eere van Hem en tot vreugde der ouders moge opgroeijen. Hij dankt God, dat de ouders het voorregt genieten, om zelven hun kind ten doop te houden. Hij beveelt ook den bejaarden doopeling in Gods bescherming aan. Hij herinnert verder al den toehoorders hunne eigene doopsbediening, en de beloften voor hen afgelegd.

Dikwijls heeft er ook nog eene huwelijksinzegening plaats vóór het einde der godsdienstoefening. Het huwelijk voor den burgerlijken stand voltrokken, wordt dan kerkelijk ingezegend. De gehuwden treden voor den predikstoel en beloven elkander eeuwige trouw en liefde. Zij belooven, dat zij den bijbel vlijtig zullen lezen, en dat zij elkander in het goede zullen versterken. Zij beloven, dat zij naar vrede, liefde en eensgezindheid zullen streven en met vlijt in hun onderhoud zullen trachten te voorzien. Zij leggen de belofte af, dat zij steeds van hunnen overvloed iets voor armen en behoeftigen zullen afzonde-

n. En daarop beveelt de leeraar hen in Gods oedheid en liefde aan, en bidt den Opperheer oor het heil dezer echtelingen. De gemeente ngt:

Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn' zegen;
aar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid!

Na dit gezang staan al de kerkgangers op, e mannen met ontbloote hoofden, de vrouwen et neêrgeslagen oogen, en alle met gevouwen anden, waarop de leeraar spreekt:

De genade en liefde onzes Heeren Jezus Christus zij en blijve met u allen. Amen.

Gesticht, geroerd en getroffen, en met heilige oornemens verlaat de schare het Godsgebouw. een woord van twist of tweedragt komt over e lippen der Christenen, ieder gaat huiswaarts n past het gesprokene op zijn leven en wandel oe, en bevlijtigt zich, om naar de lessen en ermaningen te handelen.

Waren wij voor veertien dagen hier ter kerk eweest, dan hadden wij tegenwoordig kunnen zijn

van dit kind. Hij smeekt God, dat het Hem behage, dat dit kind tot eere van Hem en tot vreugde der ouders moge opgroeijen. Hij dankt God, dat de ouders het voorregt genieten, om zelven hun kind ten doop te houden. Hij beveelt ook den bejaarden doopeling in Gods bescherming aan. Hij herinnert verder al den toehoorders hunne eigene doopsbediening, en de beloften voor hen afgelegd.

Dikwijls heeft er ook nog eene huwelijksinzegening plaats vóór het einde der godsdienstoefening. Het huwelijk voor den burgerlijken stand voltrokken, wordt dan kerkelijk ingezegend. De gehuwden treden voor den predikstoel en beloven elkander eeuwige trouw en liefde. Zij belooven, dat zij den bijbel vlijtig zullen lezen, en dat zij elkander in het goede zullen versterken. Zij beloven, dat zij naar vrede, liefde en eensgezindheid zullen streven en met vlijt in hun onderhoud zullen trachten te voorzien. Zij leggen de belofte af, dat zij steeds van hunnen overvloed iets voor armen en behoeftigen zullen afzonderen. En daarop beveelt de leeraar hen in Gods goedheid en liefde aan, en bidt den Opperheer voor het heil dezer echtelingen. De gemeente zingt:

Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn' zegen;
Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid!

Na dit gezang staan al de kerkgangers op, de mannen met ontbloote hoofden, de vrouwen met neêrgeslagen oogen, en alle met gevouwen handen, waarop de leeraar spreekt:

De genade en liefde onzes Heeren Jezus Christus zij en blijve met u allen. Amen.

Gesticht, geroerd en getroffen, en met heilige voornemens verlaat de schare het Godsgebouw. Geen woord van twist of tweedragt komt over de lippen der Christenen, ieder gaat huiswaarts en past het gesprokene op zijn leven en wandel toe, en bevlijtigt zich, om naar de lessen en vermaningen te handelen.

Waren wij voor veertien dagen hier ter kerk geweest, dan hadden wij tegenwoordig kunnen zijn

bij de plegtige aanneming van nieuwe lidmaten der gemeente. — Jongelingen en jonge Dochters hadden wij de belofte kunnen hooren doen, dat zij JEZUS erkennen voor den Verlosser en Zaligmaker der wereld, dat zij met geheel hun hart Hem aannemen en dat zij bij die belijdenis zullen volharden. Dan hadden wij tranen in het oog der vaders, snikken en geween van de moeders, hevige gemoedsbewegingen bij de jonge ledematen kunnen waarnemen, die ook ons hart met aandoening zouden vervuld hebben. — Wij hadden dan verder getuige kunnen zijn van de voorbereiding tot het houden van 's Heeren heilige avondmaal. Dan hadden wij mannen en vrouwen staande de belofte kunnen hooren afleggen, dat zij met berouw en ootmoed tot de tafel des Heeren zullen naderen, dat zij alle oneenigheid zullen afleggen en zins en willens zijn, om naar het voorschrift van het Evangelie te leven.

Voor acht dagen had de plegtige bediening van het avondmaal plaats. Dan gedenken alle, onder het gebruik van brood en wijn, naar het voorschrift van JEZUS, aan Zijn lijden en dood.

Eene namiddag-godsdienstoefening hadden wij ook kunnen bijwonen. Ook daar zou het ons

even min aan stichting, versterking in het goede, en aan onderwijs ontbroken hebben. Met den zelfden ernst, met den zelfden ijver, met den zelfden eerbied en ootmoed, zou de leeraar, die in het godsdienstwerk voorging, zijne toespraak besloten hebben met het allervolmaaktste gebed, waarmede ook wij dit lesje besluiten:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw naam worde geheiligd; Uw Koningrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren; leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van het booze. Want Uw is het Koningrijk, en de kracht, en de heerlijkheid in de eeuwigheid. Amen!

DE ZONDAG.

Ieder dag moet ons heilig zijn. Op elken dag moeten wij aan God denken. Elken morgen moeten wij onze knieën buigen voor God, en Hem danken voor de zoete rust,

die wij in den verloopen' nacht smaakten. Elken morgen moeten wij God bidden om heil en zegen voor den aangebroken' dag. Bij het eten en drinken moeten wij dankbaar aan God denken, die ons zoo veel goeds schonk. In ziekte en kommer moeten wij onze nooden aan Hem opdragen. In pijn en smart moeten wij ons oog op Hem vestigen. In leed en zorg moeten wij elken dag het oog naar boven slaan. En wij moeten iederen avond onze knieën buigen voor den Algoede, die ons zoo vele zegeningen schonk.

Zoo moeten wij alle dagen doen. Dan leven wij in gemeenschap met God. Wij moeten ons verder iederen dag in het betrachten van het goede oefenen. Wij moeten ons iederen dag oefenen, om onze goede voornemens ten uitvoer te leggen. Wij moeten gedurig en aanhoudend onze bestemming in het oog houden.

Maar wij moeten ook werken. Wij moeten werken voor ons onderhoud. Wij moeten werken, om te eten en te leven. Wij moeten werken voor het dagelijksch brood. Wij moeten met inspanning van al onze krachten werken, om met eere door de wereld te komen. Wij moeten van den morgen tot den avond werken.

Wij moeten werken tot nut van ons zelven en tot heil van onze medemenschen. Kinderen moeten ook al werken en het gezin steunen. Kinderen moeten vader en moeder behulpzaam zijn en hunne zorgen verligten.

—

Op zondag mogen wij *niet* werken. Dan mogen wij niet meer doen, dan volstrekt noodig is. Dan moet het dagelijksche werk stilstaan. Dat is een dag bijzonder aan de dienst des Heeren toegewijd. Dat is een dag, die, van de vroegste tijden af, aan de dienst des Heeren was toegewijd. Van de schepping der wereld af is een dag der week tot een' rustdag ingesteld. God zelf stelde den zevenden dag der week tot een' rustdag in.

Toen JEZUS op aarde was, hield Hij dien dag in eere. Hij vierde den Sabbat; want zoo heette toen die rustdag. Dien naam droeg die dag des Heeren toen. Dan leerde Hij in den tempel, dan was Hij in de Synagoge, dan ging Hij zijne volgelingen voor in het vieren van den Sabbat.

Die Sabbat werd toen op zaturdag gevierd, zoo als de Israëlieten nog doen. Op

den laatsten dag der week hield men toen den rustdag.

Niet lang nadat JEZUS deze aarde verlaten had, is de zondag als rustdag in gebruik gekomen. Bij de Christenen is de zondag voor de dienst des Heeren afgezonderd. De zaturdag is onder de gewone werkdagen opgenomen. Hoe kwam dat?

Dat zal ik met een paar woorden verhalen. Op zondag morgen werd JEZUS uit den dood opgewekt. Op den eersten dag der week kwamen de Apostelen daarna dikwijls bijeen. JEZUS zelf verscheen op dien dag wel in hun midden. Dien dag hield men daarom in eere. En niet lang daarna is die dag als rustdag in gebruik gekomen, en nog later door alle Christenen als den rustdag des Heeren aangenomen.

Iederen zondag moeten wij dus als een' gedenkdag van JEZUS' opstanding beschouwen. Wij worden toch elken zondag aan JEZUS' opstanding herinnerd. Zoo dra de zon opkomt, kondigt zij ons den gedenkdag van JEZUS' opstanding uit den dood aan. De opstanding des Heeren is eene der gewigtigste gebeurtenissen, die er immer op de wereld voorvielen. En zien wij hier de zon in het oosten gloren,

dan zien wij ook naar de plaats, waar JEZUS uit den dood opstond.

—

Wij hebben op zondag vele pligten te vervullen. Wij moeten, zoo veel wij kunnen, dien dag aan de dienst des Heeren toewijden. Wij moeten Hem eeren, die hemel en aarde gemaakt heeft. Wij moeten Hem eeren en dienen, die ons het leven geschonken heeft. Wij moeten Hem lof en dank toebrengen, die ons in JEZUS het grootste heil schonk. Wij moeten Hem hulde toebrengen, die zon, maan en sterren schiep. Wij moeten voor Hem knielen, die de natuur zoo heerlijk voor ons deed ontluiken.

Van aardsche zorgen moeten wij ons, zoo veel wij kunnen, onthouden. Aan wereldsche bemoeijingen moeten wij ons, zoo veel wij kunnen, onttrekken. Wij moeten de kerk bovenal bezoeken. Wij moeten met de gemeente de openbare godsdienstoefening bijwonen. Wij moeten bij herhaling de kerk bezoeken, wanneer die voor de openbare eeredienst openstaat. Wij moeten hartelijk instemmen met de gebeden, welke daar worden

ontbloezend voor het heil der menschen. Wij moeten met ingenomenheid ons vereenigen met de dankzeggingen, welke daar worden gedaan voor de weldaden ons bewezen. Wij moeten onze gezangen paren met die van de gemeente, om God te prijzen, te loven en te verheerlijken. Wij moeten met belangstelling luisteren naar het woord, dat er tot leering en stichting gesproken wordt. Wij moeten geleerd en gesticht het kerkgebouw verlaten.

Wij moeten voor ons eigen nut de kerk bezoeken. Wij moeten door ons voorbeeld ook anderen stichten. God en Zijne dienst moeten ons op dien dag boven alles dierbaar zijn. Wanneer wij uit de kerk naar huis keeren, dan moeten wij de goede indrukken trachten te behouden. In huis moet dan bovenal ons leven aan God geheiligd zijn.

—

Wij moeten echter van den zondag geen' dag van ledigheid maken. Dan kan het doel van den rustdag geheel verloren gaan. Wij moeten alle ledigheid verbannen. Ook na de godsdienstoefening moeten ons ledigheid en luiheid eene walg zijn. In den winter en in de lange avonden moeten wij bij voorkeur godsdienstige lectuur bij de hand nemen. In de lente en in den zomer moeten wij ons ook met wandelen stichten en vermaken. Het spel moet ons volstrekt niet beheerschen. Het vermaak moet ons niet enkel bezig houden. In eene vrolijke en aangename stemming moeten wij den dag verder doorbrengen.

Wij moeten netjes gekleed zijn. Elk moet zich naar zijn' stand ordelijk kleeden. Op die wijze toonen wij ook uiterlijk eerbied voor den zondag. Zoo toonen wij ook door onze kleeding eerbied voor den Schepper.

Slechte gezelschappen moeten wij op zondag bovenal vermijden. Met ruwe en woeste menschen moeten wij op zondag alle gemeenschap afsnijden, en met dronkaards alle aanraking, als de pest, schuwen. Ja, al moeten wij den zoodanigen op werkdagen soms te woord staan, op zondagen moeten wij hunne verkeering mijden.

Wij moeten echter onzen eerbied voor den zondag niet te ver drijven. Dwaas zou het zijn, om ons op dien dag alle genot te ontzeggen. Op zondag mogen wij Gods goede gaven wel genieten. In het gebruik van spijs

en dronk mogen wij ons wel met matigheid verkwikken. Wij mogen op zondag wel eens iets nemen, dat wij ons dagelijks niet veroorloven. Wij mogen onze vrienden wel bezoeken. Wij mogen ons wel in eene uitspanning verlustigen. Wij mogen ons ook wel onschuldige scherts veroorloven. Ook mogen wij ons wel, ter afwisseling, met het spel vermaken.

In het doen van het goede moeten wij op zondag niet vertragen. Hulp en ondersteuning mogen wij wel verleenen, waar die noodig zijn. In nood moeten wij onze medemenschen bijstaan, zoo veel wij kunnen. Armen en behoeftigen te bezoeken, is een Gode behagelijk werk. Niets mag ons daarin verhinderen. JEZUS gaf ons daarvan het voorbeeld. Hij hielp in nood. Hij genas kranken op den zondag; Hij verkwikte zich op den dag des Heeren. Maar alles wat wij doen, moet geschieden ter eere Gods.

HET KERSFEEST.

Nu negentien eeuwen en langer geleden, zag het er zeer treurig op aarde uit. De menschen waren overgegeven aan zonde en ongeregtigheid. Zij kenden den waren God niet. Zij hadden van het Hoogste Wezen geen begrip. Zij meenden, dat ieder volk een' afzonderlijken God had. Zij geloofden alzoo, dat er vele Goden waren, ja vele menschen meenden, dat het getal Goden ontelbaar was. Zij knielden daarom voor afgoden neder. Zij geloofden aan waarzeggers en vreesden voor booze geesten.

Vele menschen geloofden aan niets. Vele meenden, dat er geen leven na dit leven bestond. Zij dachten, dat het bestaan der menschen met den dood ophield. Zij onderstelden, dat, wanneer de mensch den doodsnik gaf, hij dan spoorloos verdwenen was.

Vele menschen leefden daarom in diepe ellende voort. Zij gaven zich onbezorgd aan groote zonden over. Andere maakten zich aan gruweldaden schuldig. Zóó was het met de voornaamste volken der aarde gesteld. Zóó

was het met de Grieken en Romeinen, met de Germanen en Egyptenaars, met de Indiërs en Phenicièrs. O, het zag er zoo treurig in de wereld uit!

Er waren wel enkele menschen, die betere gedachten hadden. Er waren er, die beter leefden. Er waren er, die aan een' Albestuurder geloofden, maar hun getal was zeer gering. Er waren aanhangers en volgelingen van SOCRATES *en andere wijze mannen, doch hun getal was zeer gering. Die weinigen leefden verborgen en stil, omdat zij anders gehoond en bespot zouden worden. Ja, zij vreesden, dat zij, even als* SOCRATES, *gedood zouden worden.*

—

De Israëlieten, die in het land Kanaän woonden, maakten eene uitzondering. Die kenden God. Het waren nakomelingen van ABRAHAM, IZAÄK *en* JAKOB. *Die waren in de gelegenheid, om God beter, dan andere volken, te kennen. Zij hadden de schriften van* MOZES *en de profeten.*

Die Israëlieten wisten, dat er een God bestond, die hemel en aarde gemaakt had. Die wisten, dat God de regeerder der wereld was. Die wisten, dat er een leven na dit leven te wachten was. Die wisten, dat er eene vergelding zou zijn. Die wisten, dat de vromen na dit leven gelukkig zouden zijn, en dat de goddeloozen eeuwige straf hebben te vreezen.

Maar, helaas! zij weken van God en Zijne dienst af. Zij gaven zich ook al aan de zonde over. Zij begonnen te twijfelen aan de eeuwigheid. Zij twistten over nietige zaken en vergaten God en Zijne dienst. Zij deden lange gebeden op de hoeken der straten, om van de menschen gezien te worden. Zij bezochten getrouw den tempel, opdat ze van de menschen zouden geprezen worden. En die zelfde menschen ontnamen den weezen het schamele deel. Ja, zij beroofden de weduwen van haar laatste kleed. O, wat zag het er donker uit!

Er waren echter braven onder hen. Er waren brave menschen onder hen, die in gemeenschap met God leefden. Er waren vrome mannen onder hen, die dagelijks in den tem-

pel gingen, om God te loven en te prijzen. Er waren mannen en vrouwen onder hen, die niet ophielden God te bidden en te smeeken.

Die vromen verwachtten toen de komst van den Heiland der wereld. Zij wisten, dat Hij komen zou. Zij wisten, dat Zijne komst aanstaande was. Zij wisten, dat het grootste heil door die komst aan de aarde beschoren was.

Dat konden ook de andere Israëlieten wel weten, maar zij gaven er geene acht op. Zij stelden geen belang in het behoud hunner onsterfelijke zielen.

Het was in dien tijd, dat de Romeinen alle volken onder hunne magt hadden. De Grieken en Germanen, de Egyptenaren en de Israëlieten waren alle onder de magt van den Romeinschen keizer.

—

De Heiland der wereld kwam. Hij werd te Bethlehem geboren. Hoe lang is dat nu geleden? Te Bethlehem, een klein stadje in het land Kanaän, zag Hij het eerste levenslicht. Zijne pleegouders woonden te Nazareth, in een ander gedeelte des lands. En

toch werd de Heiland der wereld te Bethlehem geboren. Hoe kwam dat?

De Romeinsche keizer AUGUSTUS had een gebod uitgevaardigd, dat alle Israëlieten moesten opgeschreven worden. Zij moesten aangeteekend worden in de plaats, waar hunne voorouders vroeger gewoond hadden. En toen gingen JOZEF en MARIA, — zoo heetten die brave en uitverkoren menschen, — van Nazareth naar Bethlehem, omdat zij uit het geslacht van koning DAVID waren.

En daar schonk God hun het heilige kind JEZUS. In een' stal werd het Goddelijke Kind geboren. In eene kribbe werd het neêr gelegd. Er was geene andere plaats voor JOZEF en MARIA, dan in een' stal. De aanzienlijken en rijken hadden de voornaamste plaatsen ingenomen. JOZEF en MARIA waren menschen uit den geringen stand. — O, hadden die aanzienlijken kunnen denken, wat heil in dien stal aan de aarde geschonken werd, wat zouden zij dat Goddelijke Kind met weldaden overladen hebben! Wat zouden zij gaarne voor Hem de beste plaats ingeruimd hebben!

Op Goddelijken last gaven zij het Kind den naam JEZUS, *dat is zaligmaker der menschen. God zorgde voor Hem. God zorgde, dat Hem geen leed geschiedde. Al sloegen de menschen Hem niet gade, God bewaakte Hem. Een engel des Heeren verscheen aan* JOZEF *en* MARIA. *Die troostte, bemoedigde en ondersteunde hen.*

En in de velden van Bethlehem daalden Engelen uit den hemel neder. Eene ontelbare schare Engelen daalde neder op aarde. Zij loofden en prezen God. Zij zongen een' lofzang ter eere van God. Zij maakten die geboorte van JEZUS *aan de verschrikte en verbaasde herders bekend. Eenvoudige herders vernamen uit den mond van heilige Engelen, dat* JEZUS *in een' stal te Bethlehem geboren was.*

Die herders verschenen aan de kribbe, om het Kind JEZUS *te zien. Die godvruchtige herders verschenen aan de kribbe, om* JEZUS *hulde te bewijzen.*

Ook kwamen er wijzen uit het Oosten, om het kind hulde te betoonen. God had hen daarmede bekend gemaakt. Zij overlaadden het kind met geschenken.

—

Zoo blijde was men over de geboorte van dit kind. Zoo verheugd was men op aarde en in den hemel. Zoo blijde was men dat JEZUS *ter wereld kwam. Nu was het heil der wereld aangebroken. Nu Gods Zoon op aarde verscheen, kende de blijdschap geene palen.*

En van die gebeurtenis houden wij op het kerstfeest gedachtenis. Van die gebeurtenis gewaagt de gansche wereld. Overal, waar Christenen zijn, houdt men gedachtenis van die blijde boodschap. Op den 25. en 26. December knielt de gansche Christenheid neder, om God te danken voor het heil te Bethlehem geschonken. Twee dagen zondert men overal af, om God te prijzen en te loven. Een' geruimen tijd vooraf bereidt men zich voor, om God naar waarde op die dagen te eeren en te dienen. Al vallen die dagen midden in de week, alle kerken worden ontsloten, om God met gebeden en dankzeggingen en lofliederen de eere te geven.

Meer dan 1800 maal hebben de Christenen nu reeds het kerstfeest gevierd. Alle jaren viert men dit feest op nieuwe plaatsen, onder voormalige Heidenen. In de heete luchtstreek

zoo wel als in het koude Noorden, overal prijst en looft men God. Niemand verzuimt op dien dag de kerk. Elk gaat naar het Godshuis, om aan den aandrang van zijn dankbaar hart te voldoen. Ja, iedereen vergeet op dien dag alle verschil van meening. Aan alle twisten zegt men op dien dag vaarwel. Allen denken aan — en juichen in het heil der wereld, in JEZUS geschonken. — Ja wel in het heil der wereld! JEZUS heeft de zonde en den dood te niet gedaan. JEZUS heeft de menschen met God bekend gemaakt. Eenvoudige menschen hebben na Hem zijne leer verbreid. Eenvoudige visschers volgden Hem het eerst, en nu knielen vorsten der aarde voor Hem neder. Meer dan drie honderd millioenen menschen gelooven in Hem, aan alle einden der aarde. Alle vieren het kerstfeest met ons, en vinden hun geluk in den stal te Bethlehem!

GOEDE VRIJDAG.

De eerste gedenkdag / welke er voor alle Christenen / na het kerstfeest invalt / is die van JEZUS' dood en begrafenis. — Die dood en begrafenis viel voor / op vrijdag avond. Het is hierom / dat wij op den zelfden dag / 's avonds daaraan gedenken. — Dan zonderen wij ons af / om in de kerk aan JEZUS' dood en begrafenis te denken. Offschoon wij den geheelen dag aan die allertreffendste gebeurtenis dachten / zoo gaan wij 's avonds echter nog met de gemeente ter kerk. Ja / offschoon wij in school en in huis met onze ouders en vrienden over JEZUS' dood en begrafenis hebben gesproken / zoo gaan wij toch gaarne ter kerk / om aan het einde van den dag opzettelijk aan JEZUS' dood en begrafenis te denken. Offschoon wij des daags onze beroepsbezigheden verrullen / zoo weten wij toch 's avonds een paar uurtjes af te zonderen / om ons onverdeeld bij die gebeurtenis te bepalen.

Die uren / op goeden vrijdag / zijn plegtig en statig. Bij stemmen in het avonduur bij haars- en lamplicht de Christenen tot ernst

en liefde. Zij stemmen in het stille avonduur / onze ziel tot aandoeningen van weemoed en smarte. En zouden die uren dat niet? JEZUS, Gods zoon / de Zaligmaker der wereld / stierf toch den lijdensdood. Hij stierf den dood des lijdens / na het uitstaan van wreede martelingen en het vreeselijkste lijden. Hij stierf voor ons / opdat wij door zijn' dood genade en zaligheid zouden erlangen. Hij stierf / om ons van den dood en het verderf te verlossen. Hij stierf / om ons van den dood te redden. Hij gaf zijn leven / om ons ten leven te zijn. Hij offerde zijn leven op / om ons de hemelsche gelukzaligheid te schenken. Hij onderging den smadelijksten en schandelijksten lijdensdood / om ons met eere en heerlijkheid te kroonen.

In vele gemeenten van ons land zondert men den geheelen dag af / om aan JEZUS' dood en begrafenis te denken. In sommige viert men dan / in het plegtig avonduur / 's Heeren heilig avondmaal. 't Is eben gepast / als eigenaardig. Des weken voor dien tijd worden wij iederen zondag bij JEZUS' lijden / dat zijn' dood vooraf ging / bepaald. Iederen zondag komen wij een' stap

nader met de beschouwing van den stond / dat Hij den jongsten snik gaf. Iederen zondag worden wij voorbereid voor den dood / die eindelijk volgde. En zouden wij dan in die beslissende ure niet den geheelen dag aan dien merkwaardigen stond toewijden? O / als ik u bidden mag / denk toch op goeden vrijdag aan JEZUS' dood en begrafenis / al vindt gij in uwe gemeente geene gelegenheid / om dien dag als een' heiligen dag te vieren!

Het leven / 't welk dien dood vooraf ging / was ook geheel aan het heil der menschen toegewijd. De dood zette de kroon op dat werk. Wij zullen met een paar trekken u het leven van JEZUS herinneren. Uw vader en uwe moeder / uw leermeester / uwe vrienden en uwe leeraars kunnen niet vergeten hebben / u met het leven van JEZUS bekend te maken. En uit vele uwer boekjes kunt gij anders ook wel veel vernemen. En daarenboven kunt gij het uit den bijbel in al zijne bijzonderheden gewaar worden.

Toen JEZUS twaalf jaren oud was / ging Hij met Zijne ouders naar Jeruzalem. Hij

bezocht den tempel en onderhield zich daar met de leeraren over de dingen van Zijnen Hemelschen Vader. Toen Hij te Nazareth met Zijne ouders terug was gekeerd / groeide Hij op / en breide in de genade en gunst van God en menschen. Verder hielp Hij Zijnen pleegvader in het timmerwerk.

Toen Hij dertig jaren oud was / werd Hij plegtig door JOHANNES den Dooper gedoopt. Nu trad Hij openlijk als leeraar des volks op. Dan was Hij in den tempel te Jeruzalem / dan in de Synagogen en op andere plaatsen / dan in het veld / dan op den akker / op een' berg / of in een schip.

Overal leerde / stichtte en vermaande Hij de menschen. Het aantal toehoorders en volgelingen was verbazend groot. Zij volgden Hem overal.

Nooit had een mensch zoo gesproken als Hij. Nooit had een mensch zoo veel goeds gedaan. Hij ging het land door goed doende. Nooit was de ondeugd meer zóó in haare naaktheid ten toon gesteld als door Hem. Nooit was men zoo tot deugd en godsvrucht aangespoord als door Hem. Nooit was aan

de aarde zoo veel heil ten deel gevallen / als door Zijne leer.

Maar JEZUS deed meer dan leeren. Hij gaf het verhevenste voorbeeld van deugd en godsvrucht. Nooit kwam er een zondig woord over Zijne lippen. Hij heeft nooit zonde gedaan. Aan God en goddelijke zaken was Zijn geheele leven gewijd. Aardsche grootheid zocht Hij in geenen deele. Schatten verzamelde Hij niet. De armen behoorden tot Zijne bijzondere zorg.

Overal / waar Hij kwam / deed Hij wel. Lijdenden maakte Hij gezond. Zieken genas Hij van hunne kwalen. Lijkpeulen en melaatschen schonk Hij het gebruik hunner ledematen weder. Hij wekte enkele ontslapenen uit den dood op.

Hij was Gods zoon. Uit Zijn leven en dood / uit Zijne lessen en vermaningen / uit Zijne woorden en werken / uit Zijne wonderen en weldaden bleek het duidelijk / dat Hij Gods zoon was. Uit Zijne heilzame leer / uit Zijne magt / uit Zijne zending / uit Zijn geheel leven was het duidelijk / dat Hij de zoon van God / de Zaligmaker der menschen was.

—

Velen volgden Hem. Velen volgden zijne leßen op. Armen en rijken / geringen en aanzienlijken erkenden Hem voor den Zoon van God / en voor den langverwachten Zaligmaker der menschen.

Maar nog meer waren er / die Hem haatten en vervolgden. Die menschen haatten Hem / omdat Hij op reinheid van hart en wandel aandzong. Deze smaadden Hem / omdat Hij arm en behoeftig was / en bij voorkeur bij armen en behoeftigen zijn' intzelt nam. Ja velen haatten Hem / omdat Hij door het volk gepreezen en bewonderd werd.

En JEZUS deed niemand leed / ofschoon Hij allen met den adem Zijns monds had kunnen verdelgen. Hij deed niemand eenige overlast / ofschoon Hij gesmaad / gehoond / bespot en vervolgd werd. Hij deed niemand eenige onaangenaamheid / ofschoon Hij gevangen genomen en ter dood veroordeeld werd. Hij bad zelfs voor zijne vijanden. Hij bedroefde zich alleen over hunne zonden en ongeregtigheden.

Toen Zijne vijanden Hem gevangen namen / gaf Hij zich vrijwillig over. Er kwam geen enkel onvriendelijk woord over Zijne lippen /

ofschoon Hij met een enkel magtwoord Zijne banden had kunnen verbreken. Neen Hij zegende hen / welke Hem vloekten. Hij genas zelfs het oor van den knecht des Hoogepriesters / die Hem gevangen wilde nemen.

Hij werd ter dood veroordeeld en als een lam ter slagplaats geleid. Hij leed bitter / toen Hij aan het kruis hing. Ja / Gods zoon werd aan het kruis genageld. Ongeschen twee boosdoeners werd Hij aan het kruis gehangen. Tot spot van Zijne vijanden hing Hij daar. Tot onuitspreekelijke smart van Zijne vrienden onderging Hij den marteldood / den dood des kruises.

Toen Hij aan het kruis hing / gaf Hij het grootste voorbeeld van geduld / liefde / zorg en vergevensgezindheid.

Hij zeide: *Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.*

Bij het kruis stonden onder anderen Zijne moeder / MARIA CLOPAS, MARIA MAGDALENA, en Zijn discipel JOHANNES.

Hij zeide tot Zijne moeder: *Vrouw, zie uw' zoon.* En tot JOHANNES zeide Hij: *Zie, uw moeder.*

Een der met Hem gekruisten zeide: Heere /

gedenk mijner / als Gij in uw koningrijk zult gekomen zijn.

JEZUS zeide tot hem: *Voorwaar zeg ik u, heden zult gij met Mij in het paradijs zijn.*

JEZUS riep verder met luider stemme: *Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?*

Daarop zeide Hij: *Mij dorst.*

En nadat Hij van den Edik / dien men Hem te drinken gaf / genomen had / zeide Hij: *Het is volbragt.*

Eindelijk ontboezemde Hij deze woorden: *Vader, in uwe handen beveel ik mijnen geest!* En als Hij dit gezegd had / gaf Hij den geest.

Toen JEZUS stierf, scheurde het voorhangsel des tempels in tweeën. De aarde beefde en de steenrotsen scheurden. Vele graven werden geopend en sommige dooden opgewekt.

Een Romeinsche Hoofdman zeide: Waarlijk, deze mensch was regtvaardig en Gods zoon. De menschen sloegen van ontzetting op hunne borsten.

JOZEF van *Arimathea* en NICODEMUS namen het ligchaam van het kruis af, wonden het in doeken met vele specerijen, en legden het in een

nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand had gelegen. Onderscheidene vriendinnen van JEZUS volgden het ligchaam naar de rustplaats en zagen, waar het gelegd werd. JEZUS' vijanden plaatsten eene wacht bij het graf en verzegelden den steen, die er op lag.

HET PAASCHFEEST.

Toen JEZUS gestorven was, meenden Zijne vijanden, dat het met Hem gedaan was. Zij onderstelden, dat met Zijn' dood alles ophield. Zij waren van oordeel, dat Hij nu spoorloos verdwenen was. Zij dachten, dat Hij spoedig geheel vergeten zou zijn. Zij hoopten misschien, dat er weinig meer over Hem gesproken zou worden. Even zoo als de meeste menschen, verzekerden zij elkander welligt, zou JEZUS ook, uit het geheugen gewischt worden. Het graf zou alles besluiten. Zij dachten wel, dat Zijne Apostelen, Zijne verdere vrienden en vriendinnen nog wel aan hunnen Heer zouden denken, maar daar stoorden zij zich niet aan. Het volk, zoo

reeds na het Israëlietische paaschfeest, dat juist inviel, niet meer aan Hem denken. Zoo oordeelden de Joden, hunne raadslieden en de aanzienlijken uit hun midden.

Maar dat lag niet in het plan van God, met het zenden van zijn' Zoon! Dat was niet de bedoeling van God, toen de God-mensch in het vleesch verscheen op aarde. Dat was geheel in strijd met de komst van JEZUS op aarde! Dat liep lijnregt in tegen den geest van Zijne leer.

Neen, met JEZUS' dood hield het niet op. Neen, met zijne begrafenis was het met Hem niet afgedaan. Zijn ligchaam zou niet aan de wormen te prooi worden gegeven. Het graf van JEZUS zou Zijne vijanden beschamen, zoo als nooit een vijand is beschaamd gemaakt. Het graf van JEZUS was bestemd, om Zijne bedroefde vrienden en vriendinnen tot onuitsprekelijke blijdschap te verstrekken. JEZUS zou weêr uit het graf verrijzen. Hij zou weder uit den dood opstaan. Hij zou over dood en graf zegevieren. Zijn ontzield ligchaam zou weder een nieuw leven ontvangen. De zoon van God zou leven. De gekruiste Heiland der wereld zou het leven uit de hand van God terug ontvangen. Het graf zou aan Hem zijne prooi terug geven. Zóó had JEZUS het zelf voorspeld. Zóó hadden eeuwen voor Hem de profeten het reeds te kennen gegeven!

Aan die opstanding van JEZUS gedenken wij op het paaschfeest. Het is een der schoonste en heiligste feesten der Christenheid. Twee dagen worden er voor afgezonderd, om God naar waarde te leeren danken. Zondag en maandag zijn daartoe bestemd. Dan ziet men ontelbare scharen van menschen tempelwaarts gaan. Ja, menschen die anders wel eens nalatig zijn, om hunne godsdienstpligten te vervullen, gaan op die dagen naar het huis des Heeren. De gansche Christenheid verheugt zich dan in de opstanding van den Heiland der wereld.

—

Het geschiedverhaal aangaande JEZUS' opstanding, dat wij u verkort zullen mededeelen, komt hierop neder:

Zondags morgens vroeg / op den derden dag na JEZUS' dood en begrafenis / gingen MARIA MAGDALENA en de andere MARIA, om het graf te bezien.

Er geschiedde eene aardbeving / en een Engel des Heeren wentelde den steen van het graf.

Uit vreeze voor den engel waren de wachters zeer verschrikt geworden: zij werden als dooden en gingen op de vlugt.

Toen de vrouwen in het graf gingen / zagen zij een' jongeling bekleed met een wit lang kleed en werden verbaasd.

Maar hij zeide tot haar: Wijt niet verbaasd: gij zoekt JEZUS den Nazarener / die gekruisigt was: Hij is opgestaan / zegt het Zijnen leerlingen en PETRUS.

MARIA MAGDALENA kwam tot PETRUS en JOHANNES / en zeide tot hen: Wij hebben den Heere weggenomen / en wij weten niet / waar zij Hem gelegd hebben.

Zij liepen nu ijlings naar het graf / en

vonden wel de doeken / maar JEZUS zagen zij niet / en gingen weder naar huis. MARIA MAGDALENA bleef bij het graf. Nu zag zij twee engelen / die tot haar zeiden: Vrouwe / wat weent gij? — Ikween / zeide MARIA, omdat zij mijnen Heere weggenomen hebben.

Nu zag zij JEZUS achter zich staan / maar zij wist niet / dat het JEZUS was.

Spoedig herstende zij Hem / en met eene verrukking / die niet te beschrijven is / viel zij voor Zijne voeten neder. Zij boodschapten het dadelijk aan de discipelen / en onderweg ontmoetten zij JEZUS andermaal / vielen voor Hem neder en aanbaden Hem.

—

Na zijne opstanding is JEZUS verder aan velen verschenen: aan Zijne discipelen, bijzondere vrienden en vriendinnen. Aan Zijne vijanden is JEZUS niet verschenen. Die zouden het toch niet geloofd hebben, dat Hij waarlijk was opgestaan. En aan hunne bekeering en verbetering viel immers niet te denken.

Op den zelfden dag van Zijne verrijzenis verscheen JEZUS aan twee van Zijne discipe-

len op den weg naar Emmaüs. Deze kenden Hem in het eerst niet; maar toen Hij met hen aan tafel zat, toen herkenden zij Hem en moesten getuigen: De Heere is waarlijk opgestaan.

Toen zij 's avonds van hun wedervaren aan hunne vrienden kennis gaven, verscheen JEZUS in hun midden, terwijl zij schrikten en grootelijks ontstelden.

THOMAS was daar niet bij, en kon niet gelooven, dat JEZUS opgestaan was; maar toen zij acht dagen naderhand weder bijeen waren, en THOMAS zich in het gezelschap bevond, verscheen JEZUS andermaal en bragt THOMAS tot de geloovige en hartroerende erkentenis: Mijn Heere en mijn God.

Later verscheen de Heiland aan eenige discipelen bij de zee van Tiberias, terwijl zij aan het visschen waren. Inzonderheid sprak hij toen met den Apostel PETRUS, die innig ontroerde en tot de betuiging kwam: Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik u lief heb.

—

Het paaschfeest valt niet altijd op den zelfden dag van het jaar in. Dan heeft het vroeger, dan weder later plaats, altijd echter in het laatst van de maand Maart of in den loop van de volgende maand April.

Het hangt af van den stand der maan. Gij weet, dat het niet altijd op den zelfden tijd van het jaar volle maan is. Dat verschilt ieder jaar ongeveer elf dagen. Evenwel verschilt de tijd van het paaschfeest nooit elf dagen, omdat het steeds op zondag valt.

Het paaschfeest volgt altijd op de eerste volle maan, welke er na den 21. Maart komt, wanneer dag en nacht even lang zijn. Daarom kan het paaschfeest in het eene jaar wel eens vier weken vroeger komen, dan in een ander jaar.

In dit jaar 1853. was het den 27. Maart pascha. Dit wist men lang vooraf te bepalen. En naardien de wiskundigen den stand der maan in volgende jaren ook naauwkeurig berekenen kunnen, zoo kunnen zij ook

het paaschfeest jaren, ja eeuwen lang vooraf bepalen.

In 1854 zal het den 16. April paschen zijn; in 1855 den 8. April; in 1856 den 23. Maart; in 1857 den 12. April; in 1858 den 4. April; in 1859 den 24. April; in 1860 weder den 8. April; in 1861 den 31. Maart; in 1862 den 20. April; in 1863 den 5. April; in 1864 den 27. Maart; in 1865 den 16. April en in 1866 den 1. April enz.

HEMELVAARTSDAG.

Jezus *voer ten hemel, veertig dagen na Zijne heugelijke opstanding uit den dood. Daarvan houden wij op hemelvaartsdag gedachtenis, zoo als de naam duidelijk aanwijst. Midden in de week, en wel op donderdag, den veertigsten dag na* jezus' *verrijzenis, zonderen wij een' geheelen dag af, om aan die groote gebeurtenis te denken.*

Jezus *voer ten hemel na een hartroerend afscheid van Zijne bijzondere leerlingen, en na*

hen in het Apostelschap te hebben bevestigd en bereden te hebben gegeven.

Jezus *voer ten hemel, om voor Zijne vrienden en volgelingen plaats te bereiden. „In Mijns vaders huis zijn vele woningen;" „Ik ga henen, om u plaats te bereiden," zoo had Hij vroeger gesproken.*

Jezus *voer ten hemel, nadat Hij veertig dagen op aarde vertoefd en een hemelsch leven geleid had. 't Blijkt, dat Hij na Zijne opstanding niet meer geheel tot de aarde behoorde.*

Jezus *voer ten hemel, om te zitten aan Gods regterhand.*

Jezus *voer ten hemel, om Gods welbehagen eeuwig te genieten, voor de zalige leer aan de aarde verkondigd, voor het onbeschrijfelijk veel goede daardoor gesticht.*

Jezus *voer ten hemel, ten bewijze van Gods welbehagen in Zijn leven aan het heil der wereld toegewijd.*

Jezus *voer ten hemel, nu Hij de beloften, aan de vaderen gedaan, vervuld had, en nu de voorspellingen, door de profeten gedaan, nagekomen waren.*

Jezus *voer ten hemel, nadat Hij voor het heil van eene zondige wereld Zijn leven had*

opgeofferd, smaad en hoon geleden, en zijn bloed gegeven had, om zondaren van het eeuwige verderf te redden.

Daár is Hij nu, van engelen omringd, om in de heerlijkheid des Vaders te deelen.

Daár is Hij nu met millioenen gezaligden, die in het geloof aan Hem ontslapen zijn.

Daár hoort Hij de gebeden en zuchten, die door millioenen Christenen op deze aarde tot Hem opgezonden worden.

Daár verheugt Hij zich, wanneer ook kinderen stamelende hunne gebeden aan Hem ontboezemen, hunne knieën voor Hem buigen, en hunne kinderlijke wenschen aan Hem opdragen.

Daár zit Hij op den troon Gods, om regter te zijn over het gansche menschdom.

Van dien troon zal Hij in den dag der dagen aan de godvruchtigen te kennen geven: Komt gij gezegenden Mijns vaders, gaat in de eeuwige heerlijkheid. En aan de godsdeloozen zal Hij tot hun' schrik zeggen: Gaat weg van Mij in de eeuwige duisternis: Ik heb u nooit gekend.

Op den veertigsten dag na Zijne begrafenis was JEZUS *weder in het midden van Zijne elf lijfzondere leerlingen.* JUDAS ISCARIOTH, *die Hem verraden had, was er niet bij. Die had zich zelf het leven benomen, en had dus een vreeselijk uiteinde gehad.* JEZUS *zelf had van hem getuigd: 't ware beter, dat hij nooit geboren was.*

Van waar JEZUS *na zijne opstanding telkens kwam, en bij wie Hij op aarde vertoefde, daar spreekt de geschiedenis niet van. Genoeg,* JEZUS *was weder bij Zijne discipelen.*

Aandoenlijk was dit oogenblik. Hij leidde hen op den Olijfberg in de nabijheid van Jeruzalem. 't Was duidelijk, dat Zijn verblijf op aarde ten einde spoedde. 't Was kennelijk, dat Zijne taak op aarde ten einde liep. 't Was zeker, dat Hij nu afscheid van hen zou nemen. Sommige van hen hadden daarvan nog het regte begrip niet, zij dachten nog altijd aan een aardsch koningrijk; maar zeker was het, dat JEZUS *nu zijn hemelsch koningrijk zou aanvaarden.*

Hij bevat hun, dat zij te Jeruzalem zouden blijven, tot dat zij de kracht van den Heiligen geest ontvangen hadden.

„Gij zult," zoo sprak JEZUS verder, „mijne getuigen zijn, tot aan het einde der aarde."

En nadat Hij dit gezegd had, werd Hij opgenomen, terwijl zij het zagen, en eene wolk nam Hem weg voor hunne oogen.

De discipelen hielden hunne oogen ten hemel geslagen, en staarden Hem na in diepe gedachten en overpeinzingen verzonken. En terwijl JEZUS henenvoer, stonden twee mannen bij hen in witte kleeding en zeiden tot hen: „Wat staat gij en ziet op naar den hemel? Deze JEZUS, die van u is opgenomen in den hemel, zal alzoo terug komen, gelijk gij Hem naar den hemel hebt zien henenvaren."

HET PINKSTERFEEST.

Na JEZUS' hemelvaart keerden de Apostelen weder van den Olijfberg naar Jeruzalem terug. Zij gingen in den tempel, om God te bidden en te loven. Met broederlijke en onderlinge liefde, kwamen zij verder dagelijks in den tempel te zamen, om te volharden in het gebed. Zij sloten zich zeer naauw aan elkander, nu zij de tegenwoordigheid misten van hunnen Heer en

meester. Van oneenigheid was geen spoor te ontdekken. Van naijver was geen zweem te vinden. Ja, 't was, alsof zij het gemis van hunnen verheerlijkten Vriend door liefde, door gebed en dankzegging en door een opregt geloof trachtten te vergoeden.

MARIA, de moeder van JEZUS, en eenige andere vrouwen waren ook bij hen.

In plaats van JUDAS ISCARIOTH werd een ander apostel gekozen, onder aanroeping van den naam des Heeren. Zij kozen daartoe MATTHIAS. Nu was het twaalftal weder vol en het bestond uit de volgende personen. Wij moeten ze kennen, te meer, omdat wij reeds zoo dikwijls van hen gesproken hebben. Zij waren PETRUS, JAKOBUS, JOHANNES, ANDREAS, PHILIPPUS, THOMAS, BARTHOLOMEUS, MATHEUS, JAKOBUS ALPHEUS' ZOON, SIMON ZELOTES, JUDAS, broeder van JAKOBUS, en MATTHIAS, van welken laatsten wij zoo even spraken.

Tien dagen waren er reeds voorbij gegaan en nu waren zij weder eendragtig bijeen.

Bidden en danken, prijzen en loven was weder hun werk. Met aandoening spraken zij dikwijls van JEZUS, en zij herinnerden elkander de be-

loften door JEZUS aan hen gedaan. Geen de minste twijfel kwam in hen op.

Wat geschiedde er nu?

Toen zij daar bijeen waren, geschiedde er een geluid uit den hemel, als van eenen geweldigen wind, en vervulde het huis, waar zij zaten.

Daarenboven werden er van hen gezien tongen als van vuur, en het vuur zat op een' iegelijk van hen. En ze werden alle vervuld met den Heiligen geest. Zij begonnen te spreken in andere talen, in talen, die zij vroeger niet gehoord, veel minder gekend hadden.

Vrees en ontzetting beving ieder. De apostelen ontwaarden, dat zij de belofte door JEZUS aan hen gedaan ontvingen. Zij ontwaarden in hun gemoed de heiligste aandoeningen. Zij ontwaarden eenen gloed van ijver in hun binnenste, dien zij nooit zoo gevoeld en gekend hadden. Zij spraken met eene verrukking, die ze zelven naauwelijks verklaren konden. Zij spraken met eene vrijmoedigheid, die zij vroeger niet bezaten. Zij spraken met eene helderheid, klaarheid, kracht en overtuiging, die zij aan den invloed van Gods geest moesten toeschrijven.

Het was het Joodsche pinksterfeest. Er waren godvruchtige en heilbegerige mannen uit alle oorden der wereld te Jeruzalem en in den tempel. Er waren menschen van allerlei volken bijeen, om het Joodsche pinksterfeest te vieren. Er waren mannen en vrouwen uit ver verwijderde oorden, uit het oosten en westen, uit het zuiden en noorden te Jeruzalem en in den tempel. Die menschen spraken de verschillende talen der volken, onder welke zij woonden.

En al die menschen hoorden de Apostelen in hunne eigene taal spreken. Zij hoorden hen in hunne moedertaal de groote werken van God verkondigen. Zij hoorden hen spreken van den Messias, wiens komst aan de vaderen beloofd was. Zij hoorden hen gewagen van den Heiland der wereld, wiens komst op aarde door de profeten voorspeld was.

Die menschen stonden verwonderd en verbaasd. Zij wisten niet, wat zij hoorden en zagen. Zij konden niet begrijpen, dat die Gallilesche mannen zóó over God en den Zaligmaker konden spreken. Zij konden niet begrijpen, dat die eenvoudige menschen zich in zoo vele verschillende talen konden uitdrukken. Verwonderd

en nieuwsgierig vroegen zij elkander: wat wil toch dit zijn?

Er waren ook anderen, welke met die gebeurtenis den spot dreven, en de Apostelen van dronkenschap beschuldigden. Zoo ver kunnen ligtzinnigheid en onkunde den mensch vervoeren!

De Apostel PETRUS vernam die taal met droefheid, hij nam met medelijden kennis van die godlasterende uitdrukkingen. Met veront waardiging hoorde hij, wat men van hen verhaalde.

Hij nam het woord en verklaarde uit de heilige schriften der profeten, dat deze dingen zoo gebeuren moesten.

Hij verklaarde aan de talooze toehoorders, dat de profeten honderden jaren te voren deze gebeurtenis reeds voorspeld hadden.

Hij wees hen op JEZUS, dien de Joden miskend, gesmaad, gehoond en gekruist hadden.

Hij vermaande hen, om in JEZUS te gelooven en Zijne leer aan te nemen.

Hij sprak met eene warmte en een gevoel, die ieders verwondering opwekte.

Hij sprak met eene overtuiging, die ieder tot

erkenning noopte. Hij sprak met eene duidelijkheid en klaarheid, die onweêrstaanbaar waren.

En de indruk van dat woord was groot. Het deed de heerlijkste uitwerking. Het deed eene uitwerking, die aller verwachting moest overtreffen. Meer dan drie duizend menschen werden gedoopt en geloofden in den Heere JEZUS CHRISTUS. Meer dan drieduizend menschen erkenden JEZUS voor hunnen Heer en Zaligmaker. Meer dan drie duizend menschen zochten het behoud hunner onsterfelijke zielen in den gekruisten Heiland. Honderden menschen verlieten Jeruzalem en den tempel, en verspreidden zich in de omliggende oorden, om met verrukking van JEZUS te spreken. Duizenden menschen gaven in en buiten Jeruzalem getuigenis van de zalige leer van JEZUS. Duizende menschen knielden 's avonds voor den Schepper neder en dankten Hem voor de genade hun bewezen. Duizenden menschen onthoezenden hunne gebeden 's avonds voor den troon der genade, dien ze 's morgens welligt nog niet gekend hadden.

O, wat werden die Joden beschaamd, die gemeend hadden, dat het bij JEZUS' dood met Hem zou gedaan zijn.

Nu, van dit eene en andere houden wij op het pinksterfeest gedachtenis. Daartoe worden ook twee dagen afgezonderd. Dan dankt de leeraar God voor het heil in CHRISTUS. Dan bidt hij voor de verdere uitbreiding van JEZUS' leer onder Heidenen en Mahomedanen. Dan roept hij bijzonder den naam des Heeren aan, en erkent in Hem den God onzes heils. O mogt ieder pinksterfeest aan de verdere uitbreiding van het Christendom bevorderlijk zijn! Mogt ieder pinksterfeest ook ons in ons heilig geloof bevestigen en versterken!

DE 18. JUNIJ.

Op den derden zondag van de maand Junij houden wij eenen dank- en bededag. Is het op den eersten, tweeden of derden Junij zondag, dan vieren wij dien dag vóór den 18. Junij. Is het op den vijfden, zesden en zevenden Junij zondag, dan vieren wij dien dag ná den 18. Junij. Valt de eerste zondag op den vierden Junij, dan heeft de derde zondag van die maand juist op den 18. Junij plaats.

Op dien dank- en bededag denken wij aan een heil, ons bijzonder door God bewezen. Dan denken wij aan de groote overwinning, door ons op den 18. Junij 1815 bij Waterloo behaald. Was die overwinning zoo gezegend? Ja, die overwinning is waardig, om in aandenken gehouden te worden. Daarom staan ook alle leeraars der godsdienst in ons vaderland dankbaar bij die groote gebeurtenis stil. Ik zal u dit met een paar woorden verhalen.

Van het jaar 1810 *tot* 1813 *waren wij bij Frankrijk ingelijfd. Ons land was een wingewest van Frankrijk geworden. Het had geen afzonderlijk bestuur meer. Aan bevelen uit Parijs moesten wij gehoorzamen.*

NAPOLEON *was Keizer van Frankrijk, en was dus ook onze Keizer. Wij hadden toen veel te lijden. Wij moesten het bitterste leed verduren. De prins van Oranje, grootvader van onzen koning, mogt niet in dit land wonen en was gebannen. Hij zwierf in Duitschland en Engeland om.*

Weezen en ouden van dagen, en vele andere

menschen leden veel door het willekeurig verminderen van de renten der staatsschuld. Velen, die anders ruim konden leven, kwamen tot armoede en gebrek.

De koophandel en zeevaart met Engeland en andere landen waren verboden. De schoone en rijke stad Amsterdam zou daardoor geheel vervallen en verarmen. Onze Oost- en West-Indische bezittingen waren ons ontnomen. Geen enkel schip voer er meer naar Batavia.

De leeraars van de godsdienst ontvingen geene traktementen meer. De onderwijzers werden ook van hunne inkomsten beroofd. De scholen kwamen in verval.

Geen boek mogt er gedrukt worden, of het moest eerst worden nagezien.

Die maar verdacht werd gehouden, NAPOLEON *ongenegen te zijn, was niet veilig en werd somtijds gevangen genomen.*

De zeedijken, zoo noodig voor het land, werden verwaarloosd.

Duizenden jonge lieden moesten soldaat worden, en honderden uren van hier moesten zij voor NAPOLEON *strijden. Arme vis-*

schers uit Scheveningen en andere plaatsen, werden opgeligt, om op oorlogschepen te dienen. Het deed er niet toe, of vrouwen en kinderen schreiden en bitter weenden. O! het zag er zoo akelig in ons land uit!

Alle Nederlanders baden God om uitkomst. En toch moesten zij in de kerken gebeden hooren voor het heil van den dwingeland. Daartoe werden de leeraars genoodzaakt.

God bragt NAPOLEON *ten val. God vernederde hem door de vorsten van Europa. Die versloegen hem en zijnen aanhang.*

NAPOLEON *werd gebannen en naar Elba, een eiland in de Middellandsche Zee, verwezen. Nu meende men, dat* NAPOLEON *niemand weder overlast kon aandoen.*

Maar NAPOLEON *wilde zich met Elba niet vergenoegen. Hij wist van dat eiland te ontsnappen, en kwam spoedig te Parijs. De Franschen waren al weder met hem ingenomen. En nu wilde hij ook in ons land weder den baas spelen. Daarenboven wilde hij nog wraak nemen, omdat wij hem afgevallen wa-*

ren. Hij wilde vraak nemen, omdat wij den prins van Oranje weder in het land gevoepen en met geestdrift ontvangen hadden. Hij wilde zich op ons wreken, omdat de prins van Oranje Koning der Nederlanden was geworden.

Hij kwam met honderd duizenden soldaten op ons land aan. Hij was reeds een eind wegs gevorderd. De Pruisen had hij reeds verslagen. 't Zag er zoo donker uit, als het er ooit uitgezien had.

Maar de vader van onzen Koning stond aan het hoofd van wel honderd duizend Nederlanders. Hij vereenigde zich met groote Engelsche en Pruisische legers. Op de velden van Waterloo, een dorp in België, ontmoeten zij elkander. O, daar werd zoo dapper gestreden. Duizenden menschen verloren het leven. 't Konings vader werd zelfs gekwetst en moest het slagveld verlaten.

Eindelijk werd NAPOLEON toch verslagen. Hij moest terug wijken. Het werd hem onmogelijk, in ons land te dringen. God had de gebeden der Nederlanders verhoord.

God had aan hunne stille zuchten het oor geneend. God had den vijand ten val gebragt.

Alle Nederlanders waren blijde en dankbaar. Zij knielden voor den troon van God neder, en dankten Hem vurig voor die gezegende uitkomst. Er werd een plegtige dank- en bededag in gansch Nederland gehouden. En alle jaren daarna werd eerst op den 18. Junij een plegtige dank- en bededag gehouden, al viel die dag ook midden in de week. Later werd de derde zondag in die maand daarvoor aangewezen.

Het betaamt ons zeer, om in te stemmen met de dankzeggingen voor die uitredding. Het past ons, om ons hartelijk te vereenigen met de gebeden, die dan voor het heil van land en volk ontboezemd worden. O, ons lot zou verschrikkelijk geweest zijn, indien NAPOLEON de overwinning hadde behaald!

DE 31. OCTOBER.

Voor 350 tot 400 jaren vaatte de Christenen in alle landen der aarde, waar zij zich opstelden, steen steen voor steen, en

ren. Hij wilde wraak nemen, omdat wij den prins van Oranje weder in het land gerocpen en met geestdrift ontvangen hadden. Hij wilde zich op ons wreken, omdat de prins van Oranje Koning der Nederlanden was geworden.

Hij kwam met honderd duizenden soldaten op ons land aan. Hij was reeds een eind wegs gevorderd. De Pruisen had hij reeds verslagen. 't Zag er zoo donker uit, als het er ooit uitgezien had.

Maar de vader van onzen Koning stond aan het hoofd van wel honderd duizend Nederlanders. Hij vereenigde zich met groote Engelsche en Pruisische legers. Op de velden van Waterloo, een dorp in België, ontmoeten zij elkander. O, daar werd zoo dapper gestreden. Duizenden menschen verloren het leven. 's Konings vader werd zelfs gekwetst en moest het slagveld verlaten.

Eindelijk werd NAPOLEON toch verslagen. Hij moest terug wijken. Het werd hem onmogelijk, in ons land te dringen. God had de gebeden der Nederlanders verhoord.

God had aan hunne stille zuchten het oor geleend. God had den vijand ten val gebragt.

Alle Nederlanders waren blijde en dankbaar. Zij knielden voor den troon van God neder, en dankten Hem vurig voor die gezegende uitkomst. Er werd een plegtige dank- en bededag in gansch Nederland gehouden. En alle jaren daarna werd eerst op den 18. Junij een plegtige dank- en bededag gehouden, al viel die dag ook midden in de week. Later werd de derde zondag in die maand daarvoor aangewezen.

Het betaamt ons zeer, om in te stemmen met de dankzeggingen voor die uitredding. Het past ons, om ons hartelijk te vereenigen met de gebeden, die dan voor het heil van land en volk ontboezemd worden. O, ons lot zou verschrikkelijk geweest zijn, indien NAPOLEON de overwinning hadde behaald!

DE 31. OCTOBER.

Voor 350 tot 400 jaren vonden de Christenen in alle landen der aarde, waar zij zich ophielden, hier en daar

zus' reine leer afgeweken. O / Het zag er niet Het Christendom zoo donker uit. Het stond in Dwaling / dat de onvervalschte leer gesteld Van de mede Verdwijning was. Seekelijkheid / zoo veel als heiligheid / wilden over Het algemeen zeer weinig meer Van de waare dienst Van God. Van de volgende Voorschriften der godsdienstige opendaring waren zij geheel afgeweken:

Uit genade zijt gij zalig geworden. —
Gij zult u geen gesneden beeld maken.
Daar is één Middelaar Gods en der menschen / namelijk JEZUS CHRISTUS.
Wacht u zelven van de afgoden. —
Onderzoekt de schriften / want die zijn het / welke van mij getuigen. —
Belijdt malkander de misdaden.
Hieraan weten wij / dat wij Hem gekend hebben / zoo wij Zijne gebooden bewaren.
Verwerpt de ongodsdienstige en oudwijfsche fabelen.
Niet / ik ben met u al de dagen / tot aan de voleindiging der wereld. —
Weidt de kudde Gods niet om vuil gewin.

Maar Het krenigste Vak was / dat de menschen zoo godsdienst waren. De geestelijkheid waren meestal Van zeer lagerer rang. Van der menschen heil hielen zij zich niet gelegen zijn. Over de zaligheid- Hunner zielen bekommerden zij zich niet. Ja / zij Verkoren Hunne bestemming zoo zeer uit Het oog / dat zij Voor zonden / die de menschen gedaan hadden / of nog zonden deden / Voor geld- Vergiffenis aanboden. Op reinheid- Van Hart en Wandel- werk- geen prijs gestelt.

Er waren Vele gedurig bezig te gelooven / mannen / die zeelmige afwijking Van Gods gebooden hen streelste afkeurden; maar het hielp zeer weinig. Zij Van de Vrijheid die / haare menschelijke Verorde- / uitbanden- en gebooden. Zij werden op zeer heuselzaken Verbrande- / of op zeer andere Voizet gemarteld- / Kastel- omdat zij de gebreken in de Hoereschende godsdienst aanvoerden.

——

Eindelijk kreeg er zeer onverschrokken zij moedig man te Voorschijn / met name MAR-

TEN LUTHER. Dat bedroefde zich over de Verregaande Verdorvenheden der Geestelijkheid. Hij ergerde zich geweldig / toen hij vernam / dat de paus te Rome aflaatbrieven liet verkoopen / waardoor men voor de grootste zonden Vergiffenis bij God kon vinden. Men kon zelfs de zonden afkoopen van den / die reeds gestorven waren. Door dit middel kwam het Geld meer uit Duitschland; door Rome / dan uit de Godsdienstigheid aanbrengen door zenden / die men Sacramenten wou te koop.

Op onze dit zaken ergerde MARTEN LUTHER zich in zeer hoogen maate. Hij verwonderde het opentlijk / dat het geestelijk dus grouwelijk was. Met moeite en pen bestreed hij die Verregaande misbruiken. Hij ontzag daarbij niemand / strijde voor de zuivere leering. Hij streede voor de eer van God en voor het heil der menschen. Hij hadde die overtuiging aan het lezen der Heilige schriften te danken.

Op 31. October 1517 kwam hij aan de deur te Wittemberg 95 stellingen aanplakken / die de leer der Roomsche kerk bestreden en veroordeelden. Die stellingen verspreidden zich spoedig door geheel Duitschland. Overheden, Universiteiten, Bisschoppen kon en schreven zich van de kerk te Rome af. Die gebeurtenis gaf aanleiding tot de Hervorming.

MELANGTHON hielp LUTHER in Duitschland / ZWINGLIUS predikte in Zwitserland / en CALVIJN in Frankrijk. Ook in ons Vaderland deed die Hervorming veel. Ja / Vervolging het grootste deel zijner invloeden Volgde die leer.

Op zij waren zoo standvastig in hunne belijdenis / dat geene magt ter wereld in staat was / hen daarvan afvallig te maken. Veler bekommerde met moed en lijdzaamheid / en eindelijk in het geloof bij het verstaan der Heiligste geheimenissen. Velen hebben met 100.000 menschen en het geloof willen den dood gestorven. De langdurige oorlog met Spanje was het gevolg van die Hervorming. Maar niets was in staat / en het geloof is Gods / Het verbreidde op zijne

beloftey te ſchuldey of ſey oegenblik te dey vaukeley.

Nu / aay dee ſtandvaftigheid in het geloof hebbey wij het godſelijke Decreegt te danckey / dat wij God in groote ſey voorſpoedaanbiddey / ſey de zuivere leer vay het evangelije beliidey.

Vay die groote gebeurtenis Gendey wij op dey laaſtey zondag in October vay ieder jaar gedachtenis. Say ſtaay alle Hervormde leeraar danckenk- ey biddenk- ſtil bij de gezegende Reformerverming. Say bid de leeraar Dordertot God- / dat het vaare licht vay het evangelie zich Dordet over de aarde mogt Decſpreidey / en dat het bijgeloof mogt afneemen / en alle menſchen tot het zene vare geloof in CHRISTUS mogen gebragt voerden.

OUDE-JAARSAVOND.

Aan het einde des jaars komen wij al weder in het Godshuis te zamen. Als er weder een jaar verstreken is, dan vergaderen wij in het Godsgebouw. Als er bijna weder 365 dagen verloopen zijn, dan gevoelen wij behoefte, om ons met de

gemeente in gebed en dankzegging te vereenigen. Als de avond van den 31. December gekomen is, dan gevoelen wij ons bijzonder opgewekt, om gemeenschappelijk God te eeren en te dienen. Als de zon voor het laatst in het jaar is opgekomen en ondergegaan, dan hebben wij bijzondere begeerte, om God te loven en te prijzen. Als het jaar op weinige uren en minuten na geëindigd is, dan vinden wij ons meer dan gewoonlijk tot ernst en eerbied gestemd. 't Is een voorsmaak van het einde onzes levens.

Wij moeten God danken. Stof tot danken hebben wij in overvloed. Wij danken God voor het behoud van ons leven en onze gezondheid. Wij danken voor het voortdurende bezit van onze betrekkingen. Wij danken voor de welvaart, die God ons schonk. Wij danken voor de zegeningen die wij genoten. Wij danken met één woord voor al het goede, dat wij genieten, en dat wij geheel onverdiend ontvingen.

Wij hebben stof tot danken, al is het, dat ons rampen troffen. Wij hebben ruime stof tot danken, al is het, dat wij onder ziekte en smarten gebukt gaan. Wij hebben overvloedige stof tot danken, al is het, dat ons veel ontviel, dat ons vreugde schonk. Wij worden zelfs tot danken gestemd, al ontzonk ons alles, wat ons lief en dierbaar was.

Wij moeten danken, omdat wij op het pad der

deugd staande bleven. Wij moeten danken, omdat wij in het betrachten van het goede versterkt werden. Wij moeten danken, dat wij in de kennis van God en Zijne werken toegenomen zijn. Wij moeten danken, dat wij in het geloof staande bleven. Wij moeten danken, dat wij in het geloof versterkt zijn geworden. Ja, wij moeten danken voor al de middelen, die God over ons beschikte tot ons welzijn en ons geluk.

't Valt wel eens zwaar, te danken, terwijl wij onder het bitterste leed gebukt gaan. 't Valt zwaar te danken, wanneer wij in het diepste van ons gemoed getroffen werden. Laten wij eens stil staan bij hetgeen in 't verloopen jaar met velen voorviel.

Menige vader volgde het lijk van zijn dierbaar kind naar het graf. Menige moeder zag haar' zuigeling van hare borst gerukt. Menig kind had het verlies van vader of moeder te betreuren. Menige vrouw werd weduwe en verloor hulp en steun in dit verloopen jaar. Menig mensch lag weken en maanden op het ziekbed neder. Menige vader of moeder zag zich door kommer en ellende gedrukt. Menig huisgezin zag zijn huis en erf eene prooi der vlammen. Menige man zag zijne welvaart in rook verdwijnen. Menige welvarende leed de grootste verliezen. Menig landman zag te vergeefs naar een rijken oogst uit. Een ander zag zijn vee door eene vreeselijke ziekte aangetast. Ja, het aantal verliezen, dat velen leden, het getal rampen, die anderen troffen, het heir van kwalen, waaronder sommigen gebukt gingen, is ontelbaar. En toch betaamt het ons te danken. Toch betaamt het den zondigen mensch te danken, hoe smartelijk ook getroffen, en hoe diep ook bewogen. Toch betaamt het den mensch, al is het met een neêrgebogen hoofd, al is het onder smartelijke aandoeningen, om God te danken. Want alles, wat God beschikt, is goed. Alles wat Hij ons toezendt, is tot ons best. Alles, wat wij van Hem ontvangen, strekt tot ons heil. Alles dient, om ons nader te brengen tot Hem, de bron van alles goeds.

Bij die onderwerpen staan wij aan het einde van het jaar stil. Die teedere snaren werden in de laatste uren van het jaar aangeroerd. Die treffende herinneringen houden ons dan bezig. Die taal des harten dringt door merg en been. Het vervult ons met de heiligste aandoeningen en verwekt meer dan ooit heilige voornemens ten goede. O, mogten zij een' duurzamen indruk achterlaten!

NIEUWJAARSDAG.

Als een kind jarig is, dan zeedt ieder het met vreugde te gemoet. Als vader of moeder jarig zijn, dan zijn de beste wenschen voor hen bestemd. Als grootvader of grootmoeder jarig, dan drukt men hen met welgevallen de hand. Zijn oom en tante, neef en nicht jarig, dan komt men hen gezegend en blijde te gemoet. Zijn vrienden en vriendinnen jarig, dan is er feest. Zijn leermeesters en onderwijzers jarig, in eene opgeruimde stemming naderen de leerlingen hen.

Met kleine of groote geschenken worden zij dan dikwijls verrast. Met hartelijke toespraken worden die hun dan overhandigd. Het kind ontvangt dan niet zelden een nieuw kleedje, of een nuttig boekje. De ouders ontvangen dan dikwijls een voorwerp tot genoegelijke herinnering aan den blijden dag. 't Is een feestdag, wanneer iemand verjaart. 't Is een blijde feestdag, wanneer iemand verjaart, dien wij bijzonder liefhebben.

Men vergast zich dan menigmaal. Doorgaans is er op een' verjaardag iets bijzonders ten beste. Armen en rijken, allen genieten op dien dag iets, dat anders niet genoten wordt. Op verjaardagen zijn er veelal verrasperingen te wachten, die men iederen dag niet kan en mag afzonderen. Maar overal, in ieder huis, in elk gezin, denkt men God voor het verlengen des levens van hem of haar, die jarig is. God danken kan ieder, al moet hij zich ook veel ontzeggen, al vallen hem geene geschenken en verrasperingen ten deel. Dat genot overtreft alle genietingen in waarde.

De verjaarfeesten vallen zelden bij het zelfde gezin op éénen dag in. De verjaardagen van vrienden en vriendinnen komen hoogst zeldzaam op den zelfden dag. Zij komen gewoonlijk in verschillende maanden van het jaar voor.

Op 1. January vieren alle menschen feest. Dan treden alle menschen, die met ons de zelfde jaartelling volgen, eenen nieuwen jaarkring in. Dan is het een algemeen jaarfeest.

Dan begzoeten nieuwe betzelstingen elkander met blijdschap / zoo dza zij op den eerzten morgen van het jaar ontwaken. Sommigen hebben zich in den nacht den slaap ontzegd / om bij het slaan van de klok te 12 uur / elkander met zegeningen te begzoeten. Er heerzcht in alle huizen / in ieder gezin / vzeugde en blijdschap. Vaders en moeders en kinderen omhelzen elkander van vzeugde bij den aanvang van het nieuwe jaar. Dat zegen en voorspoed mogen blijven en komen / dat rampen en ziekten mogen wijken / dat gezondheid en welvaart het deel mogen zijn / dat verliezen en teleurstellingen mogen verwijderd blijven / dat men in het goede moge gesterkt worden / en in het heil van CHRISTUS rijkelijk moge deelen! Met zoodanige wenschen begzoet men elkander in het nieuwe jaar!

Bij het vorderen van den dag komen vzienden en kennissen elkander blijde te gemoet. Zij ontboezemen voor elkander de begte wenschen. Geluk en zegen heeft ieder in den mond en op de lippen. In de huizen en op de ztzaten biedt men elkander de begte wenschen des harten aan / overal waar men

elkander voor het eerzt op den eerzten dag van het jaar ontmoet. Dienztboden zpzeken zegenwenschen over hunne heeren en vzouwen uit; heeren en vzouwen wenschen hunnen dienztbaren geluk en voorspoed. Vazen hebben hartelijke woorden voor hunne knechts / vzouwen tzedende woorden voor hare meiden ten begte. Armen betvoegen zich aan de huizen der gegoeden en aanzienlijken.

Familiën / vzienden en betzelstingen leggen dan bezoeken bij elkander af. Die elkander niet kunnen bezoeken / zenden kaaztjes / ten bewijze / dat men elkander zegenend gedenkt. Zij men verder van elkander verwijderd / dan ontboezemt men schzistelijk zijne zegenwenschen. De vzievenbesteller heeft geen' dzukker' dag / dan den eerzten van het jaar.

In vele huizen gaan de zegenwenschen vergezeld van geschenken. Vele dienztboden ontvangen op dien dag fooijen. Kinderen dikwijls boekjes en pzenten. Anderen ontvangen koeken en verznaperingen. Weder anderen bekomen jaarboekjes. Boekhandelaars geven dikwijls almanakken aan hunne klan-

ten ten geschenke. Armen ontvangen aan de huizen buitengewone liefdegaven. Kisten zonderen dikwijls meer dan gewone gaven in spijzen en noodwendigheden af. Zoo hebben velen gelegenheid / om / aangenaam gestemd / het nieuwe jaar in te tzeden! En allen genieten het voorregt / om godsdienstig gestemd het nieuwe jaar te begroeten.

De leeraars van de goddienst gaan in de kerken de gemeente voor, en Gods zegen af te smeeken. Zij roepen den zegen van God in over al de leden der gemeente, over al de inwoners van het dorp of de stad. Bijzondere zegenwenschen ontboezemen zij voor Z. M. den Koning, het koninklijke huis, voor de regenten van het gewest en de gemeente, voor kerkmeesters en notabelen, ouderlingen en diakenen, voor leeraars en onderwijzers.

Maar niet alle menschen, die kunnen, komen op den eersten dag van het jaar ter kerk. Te velen, helaas! laten zich door het gewoel der wereld terug houden. Te velen laten zich op den eersten dag des jaars door

kleinzelingen terug houden. Te velen gaan onbezorgd den nieuwen jaarkring in, en rollen op den glibberigen weg voort. Te velen toonen, dat de ernst van den vorigen avond geen' duurzamen indruk op hen gemaakt heeft.

Bleef het daarbij! Maar, helaas! wij zien nog anderen, die dezen eersten dag des jaars op eene schandelijke wijze doorbrengen. Wij bemerken menschen, welke zich in het gebruik van sterken dranк te buiten gaan. Wij ontmoeten menschen langs de wegen, op de straten en in de kroegen, die zich aan dronkenschap schuldig maken.

O! mogten zij toch tot inkeer komen! Mogten zij leeren, God, ook op den eersten dag van het jaar te eeren, en gehoel overeenkomstig zijnen wil te leven.

INHOUD.

	Bladz.
De Godsdienstoefening	5.
De Zondag	19.
Het Kersfeest	27.
Goede Vrijdag	35.
Het Paaschfeest	43.
Hemelvaartsdag	50.
Het Pinksterfeest	54.
De 18. Junij	60.
De 31. October	65.
Oude-jaarsavond	70.
Nieuwjaarsdag	74.

J. OOMKENS, J. Zoon heeft mede uitgegeven:

J. JAARSMA,

GROOTE KAART

VAN

EUROPA,

ingericht voor den handel en het onderwijs, naar de nieuwste staatkundige verdeeling.

OPGEDRAGEN AAN HET NEDERLANDSCH ONDERWIJZERS-GENOOTSCHAP.

In 4 bladen. Afdrukprijs ƒ 4.40.

DR. C. E. VAN KOETSVELD,

GROOTE BIJBELKAART,

ten gebruike bij het godsdienstig onderwijs.

In 4 bladen. In plano ƒ 4.50.